

Խմբագրատան հասցէ՝

Պէյրուզ. Նահր Իպրահիմ փ.,
Թեքէտան Կեդրոն, 2-րդ յարկ, Ժըմմէյզի

Երեւան. Մամուլի շէնք, Հիմնական
Մասնաշէնք, 2-րդ յարկ, 213ա,
Արշակունեաց 2

Զորեքշաբթի / 08.09.2021

84րդ Տարի, թիւ 114 (22,469)

1500 Լ.Ո. / 8 Էջ

zartonkadl@gmail.com

+961 1 444225
+961 81 306 447

www.zartonkdaily.org
facebook.com/zartonkdaily

P.O.BOX 11-617 Beirut-Lebanon

Լիբանանեան Լուրեր

Հայկական Լուրեր

Մինչ Կառավարութեան Կազմութիւնը Տակաւին Կը Յամենայ. Հացի Նոր Տագնապ

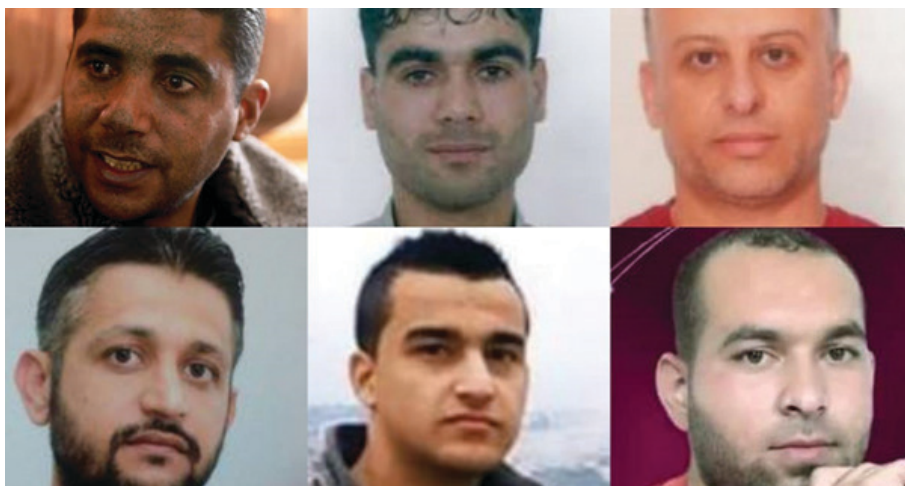

Հացի նոր տագնապ մը երեւելի պիտի դառնայ Լիբանանի մէջ: Այս նիւթին մասին լիբանանեան ԷՄ.Թ.Վ.Ի կայանը ըստ «Արեւելք»-ին, հարցազրոյց մը կատարած է Փոլուերու սենտիքայի Նախագահ՝ Ալի Իպրահիմին հետ: Իպրահիմ մասնաւորապէս ըսած է, որ մագութի սուր պակասին հետեւանքով այսօրուընէ սկսեալ Թրիփոլի քաղաքի բոլոր փողոցները պիտի մասն փակ նշելով, որ եթէ իրավիճակն այս հունով շարունակուի ապա յառաջիկայ օրերուն հացի տագնապը երեւելի պիտի ըլլայ ամբողջ Լիբանանի մէջ:

Յիշեցնենք, որ մինչ կառավարութեան կազմութիւնը կ'ուշանայ, Լիբանանի տարածքին առկա վառելանիւթի սուր տագնապը իր ազդեցութիւնը կը գործէ ոչ միայն սնունդի այլ նաեւ երկրի առողջապահական ոլորտին վրայ:

Լուրեր Արաբական Աշխարհէն

Պաղեստինցի 6 Քաղբանտարկեալներ Խոյս Տուած են «Ժապուհ»-ի Բանտէն

Արաբական աշխարհի թիւ մէկ իրադարձութիւնը Իսրայէլեան բանտէն 6 Պաղեստինցի քաղբանտարկեալներու փախուստի լուրն է: Այս մասին կը գրէ «Արեւելք»:

Պաղեստինցի քաղբանտարկեալներու թեման նորութիւն մը չէ, իսկ այն ինչ որ կատարուեցաւ այսօր արեգծագին արաբ- իսրայէլեան հակամարտութեան մէջ կը համարուի անկիւնադարձային:

Քաղբանտարկեալները, որ խոյս տուած են «Ժապուհ» բանտէն (որ կը համարուի Իսրայէլի անվտանգութեան համակարգի ամենէն ուժեղ եւ «ծանր» բանտերէն մին- ի դէպ բանտը կը գտնուի Պէյրութի շրջանին մէջ) եւ իւրայատուկն այն է, որ անոնք բանտէն փախուստ տուած են իրենց ձեռքերով փորուած գետնուղիներու ճամբով ...

Եղած դէպքը իր տարողութեամբ թունդ քննարկումի առարկայ դարձած է նաեւ Իսրայէլեան շրջանականներուն մէջ եւ օրինակի համար ըստ «Իսրայէլ այսօր» թերթի մեկնաբանին եղածը, ոչ միայն բանտէ փախուստ է, այլ նաեւ ցոյց կու տայ, որ Իսրայէլեան բանտային համակարգը հիմնապէս փլուզման մէջ է ...»:

Պաքուէն Հայ Երկու Ռազմագերի Վերադարձաւ Հայաստան

Պաքուէն Երեւան վերադարձած է հայ երկու ռազմագերի: Այս մասին կը յայտնէ

«Sputnik Արմենիա»-ն:

Ռուսիոյ օդատիեզերական ուժերու՝ զանոնք տեղափոխող օդանաւը ժամեր առաջ վայրէջք կատարած է «Երեբունի» օդակայանին մէջ:

Ըստ աղբիւրին՝ վերադարձած զինծառայողներն են Արթուր Նալբանդեանն ու Արամայիս Տոռոգեանը:

Աղբիւրը նաեւ կը յայտնէ, որ հայ ռազմագերիներու փոխարէն Երեւանը Պաքուէն փոխանցած է Արցախի մէջ պահուող կալանաւորուած ագրայէ-ճանցի զինծառայող Ճամիլ Պապաւելը, որ Օգոստոս 25-ին ապօրինի հատած էր սահմանը եւ մտած Արցախի Մարտակերտի շրջանի տուններէն մէկը:

Աղուան Յովսէփեան Ձերբակալուած

ՅԶԾ-էն յայտնած են, որ ՀՀ յատուկ քննչական ծառայութեան կողմէ քննուող քրեական գործի վերաբերեալ ձեռք բերուած բաւարար ապացոյցներու համակցութեամբ հիմնաւորուած է, որ Աղուան Յովսէփեանը, 2004 թուականի 18 Մարտէն մինչեւ 2013 թուականի 13 Սեպտեմբերը զբաղւելով ՀՀ գլխաւոր դատախազի, իսկ 2014 թուականի 18 Յուլիսէն մինչեւ 2018 թուականի 11 Յունիսը՝ ՀՀ քննչական կոմիտէի Նախագահի պաշտօնները, յիշեալ ժամանակահատուածին փաստացի մասնակցած է ձեռնարկատիրական գործունեութիւն իրականացնող շարք մը ՍՊ ընկերութիւններու կառավարման, բացի այդ ստացած է առանձնապէս խոշոր չափերով՝ 190.000.000 ՀՀ դրամ կաշառք եւ խարդախութեան եղանակով կատարած է առանձնապէս խոշոր չափերով՝ 800.000.000 ՀՀ դրամ գոյքի յափշտակութիւն:

Ըստ «Արեւելք»-ին, Ա. Յովսէփեանին մեղադրանք առաջադրուած է նաեւ յանցաւոր ճանապարհով ստացուած առանձնապէս խոշոր չափերով՝ ընդհանուր 1.299.404.414 ՀՀ դրամ գոյքը (փողերու լուացում) օրինականացնելու համար:

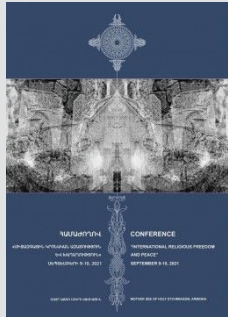
Վերը նշուած յանցաւոր արարքներու կատարման համար Աղուան Յովսէփեանին մեղադրանք առաջադրուած է ՀՀ քրեական օրենսգիրքի 310-րդ յօդուածով, 311-րդ յօդուածի 4-րդ մասի 2-րդ կէտով, 178-րդ յօդուածի 3-րդ մասի 1-ին կէտով եւ 190-րդ յօդուածի 3-րդ մասի 1-ին կէտով (3 դրուագ): 07.09.2021 թուականին Ա. Յովսէփեանը ձերբակալուած է:

Քրեական գործի շահերէն ելլելով՝ առաւել մանրամասն տեղեկատուութիւն լրացուցիչ կը հրապարակուի Նախաքննութեան ընթացքին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

**«Միջազգային
Կրօնական Ազատություն
և Խաղաղություն»
Խորագիրով Համաժողով
Ս. Էջմիածինի Մէջ**

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն
Հայոց Կաթողիկոսի օրհնութեամբ՝
2021թ. Սեպտեմբեր 9-10 Մայր
Աթոռ Սուրբ Էջմիածինի մէջ
կ'իրականացուի «Միջազգային
կրօնական ազատություն եւ խաղա-
ղություն» խորագիրով համա-
ժողով: Այս մասին կը տեղեկացնէ
Մայր Աթոռի Տեղեկատուական
համակարգը:

«Համաժողովին ընթացքին,
որուն պաշտօնական բացումը
կը կատարուի Սեպտեմբեր 9-ին,
քննարկուելիք թեմաներէն են
հակամարտութեան գոտիներու
մէջ դէպի պաշտամունքի վայրեր
մուտքի հնարաւորութիւնը, կրօ-
նական եւ ցեղական փոքրա-
մասնութիւններու պաշտպանու-
թիւնը, հոգեւոր-մշակութային
ժառանգութեան պահպանումը եւ
այլ թեմաներ:

2020 թուականին Ազրայէճանի
կողմէ Արցախի Հանրապետու-
թեան դէմ սանձազերծուած պատե-
րազմէն ետք հայ հաւատացյալները
գրկուած են պատմական վանքեր
եւ եկեղեցիներ մուտք գործելու
իրենց իրաւունքէն: Առկայ է
մտավախութիւն գրաւուած
տարածքներուն մէջ հազարաւոր
հայկական եկեղեցիներու, պատմա-
կան եւ հնագիտական վայրերու
պահպանութեան առնչութեամբ:

Համաժողովին նպատակն է
մէկ վայրի մէջ համախմբել
տարբեր երկիրներէ ժամանած
կրօնական առաջնորդները եւ
յառաջատար գիտնականներն ու
փորձագետները՝ համաշխարհա-
յին հոգեւոր, մշակութային եւ
պատմական ժառանգութեան
պահպանութեան մասին քննար-
կումներուն մասնակցելու: Համա-
ժողովին նպատակն է նաեւ մշակել
միջազգային կրօնական ազատու-
թեան եւ մշակութային ժառանգու-
թեան պահպանման վերաբերեալ
առաջարկներ, որոնք կրնան լայնօ-
րէն կիրառուիլ յետագային:

Պատմութեան Մէջ Այսօր

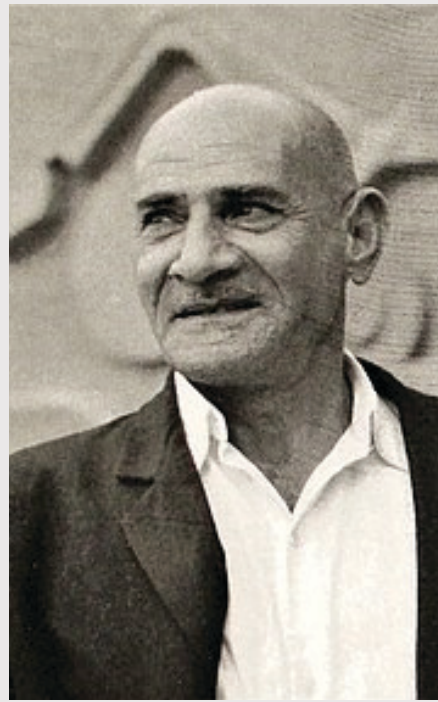
Ռաֆայէլ Իսրայէլեան

Ռաֆայէլ Իսրայէլեան (4 (17)
Սեպտեմբեր 1908, Թիֆլիս,
Ռուսական Կայսրութիւն - 8
Սեպտեմբեր 1973, Երեւան,
Հայաստանի Խորհրդային
Ընկերակարական Հանրապետու-
թիւն, Խորհրդային Ընկերակա-
րական Հանրապետութիւններու
Միութիւն), հայ ճարտարապետ,
«Սարդարապատի ճակատա-
մարտը» յուշահամալիրի հեղի-
նակը:

Ռաֆայէլ Սարգիսի Իսրայէլեանը
ծնած է 17 Սեպտեմբեր 1908-
ին Թիֆլիսին մէջ (այժմ՝
Թիֆլիս): Հայրը՝ Սարգիս Յակոբ
Իսրայէլեանը ծնած է Շուշի:
Սարգիս Իսրայէլեանը՝ Հայոց
լեզուի եւ գրականութեան
մասնագետ, բանահաւաք,
ծաւալել է աշխուժ գիտական
եւ կրթական գործունեութիւն
Արցախի տարբեր շրջաններուն
մէջ եւ Թիֆլիսի մէջ: Իսկ մայրը՝
Մարիամ Հախնազարեանը
ծնած է Նախիջեւան (ներկայիս՝
Ատրբեյճանի Հանրապետութիւն):
Ռաֆայէլ Իսրայէլեանը 1925
թուականին աւարտած է Թիֆլիսի
թիւ 72 աշխատանքային դպրոցը:
1926-1928 թուականներուն
սովորած է Վրաստանի գեղա-
րուեստի ակադեմիայի ճարտա-
րապետութեան ճիւղը: Ուսանելու
տարիներուն ան ձեռք բերած է
ճարտարապետական հիմնարար
գիտելիքներ:

1929-1932 թուականներուն սովոր-
ած է Լենինկրատի (այժմ՝ Սան
Բերքեբուրգ) Կոմունալ շինարա-
րութեան ինստիտուտի ճարտա-
րապետութեան ճիւղը: Աւար-
տած է, որպէս ճարտարապետ
նախագծող:

1932-1934 թուականներուն սորված
է Լենինկրատի ԽՍՀՄ
Գեղարուեստի ակադեմիա-
յի Ի. Ե. Ռեպինի անուան
գեղանկարչութեան, քանդակա-
գործութեան եւ ճարտա-
րապետութեան ինստիտուտում
եւ 1934 թուականին աւարտած
է ինստիտուտին առընթեր
վկայականի նախագիծերու
նախապատրաստական դասըն-
թացքները: «Գերազանցութեամբ»
պաշտպանած է վկայականի
նախագիծը, ստանալով ճարտա-
ր ա պ ե տ ա ր ու լ ե ս տ ա գ ե տ ի

կոչում: 1936 թուականին
աւարտել է Ի. Ե. Ռեպինի անուան
գեղանկարչութեան, քանդակա-
գործութեան եւ ճարտարապե-
տութեան ինստիտուտի վարպե-
տութեան կատարելագործման
դասընթացքները՝ ստանալով
ճարտարապետ-նկարիչի կոչում:

1934 թուականին ամուսնացած է
Սոֆիա Սուրատեանի հետ:

1936 թուականին տեղափոխուած
է Երեւան:

1936-1941 թուականներուն աշխա-
տած է ՀԽՍՀ Կոմունալ տնտեսու-
թեան ժողկոմատին առընթեր
ճարտարապետական-նախագծային
թիւ 2 արուեստանոցին մէջ (1938
թուականէն «Հայպետնախագիծ»)
որպէս ճարտարապետ:

1941-1943 թուականներուն աշխա-
տած է Հայաստանի պատմական
յուշարձաններու պահպանու-
թեան կոմիտէին մէջ որպէս
աւագ գիտաշխատող: 1941-1963
թուականներուն դասաւանդած է
Երեւանի արհեստագիտական
ինստիտուտին մէջ՝ որպէս աւագ
դասախօս:

1944 թ. կայացած է Իսրայէլեանի
առաջին անհատական ցուցա-
հանդէսը՝ Հայաստանի ճարտարա-
պետներու տան մէջ: Առաջին կարգի
մրցանակի արժանացած է Երեւանի
մէջ կառուցուելիք Յաղթանակի
կամարի նախագիծի համար բաց
մրցոյթին ընթացքին:

1945 թ. պարգևատրուած է
Հայկական ԽՍՀ Գերագոյն
խորհուրդի պատուոյ գիրով:
1947 թ. ճարտարապետութեան
երիտասարդ վարպետներու
ստեղծագործութիւններու 2-րդ
համամիութեանական ստուգա-
տեսին մէջ արժանացած է առաջին
մրցանակի:

1947-1949 թթ. աշխատած է
Հայկական ԽՍՀ մինիստրներու
խորհուրդին առընթեր ճարտա-
րապետութեան գործերու վարչու-
թեան ճարտարապետական
արուեստանոցի մէջ, իբրեւ
ճարտարապետ-նախագծող:

1949-1951 թուականներուն
աշխատած է Երքաղովետի
գործկոմի ճարտարապետա-
կան արուեստանոցին մէջ իբրեւ
ճարտարապետ-նախագծող:
1950 թուականին ընտրուած է
Երեւանի քաղաքային խորհուրդի
պատգամաւոր:

1950 թուականին պարգևատրու-
ած է Հայկական ԽՍՀ Գերագոյն
խորհուրդի պատուոյ գիրով:

1951 թուականին Յաղթանակ
յուշարձանի ճարտարապետու-
թեան համար արժանացած է
ԽՍՀՄ պետական առաջին կարգի
մրցանակի:

1951-1973 թուականներուն աշխա-
տած է «Հայարդնախագիծ» (մինչեւ
1959՝ «Հայճարտնախագիծ»)
ինստիտուտին մէջ իբրեւ բաժնի
գլխաւոր ճարտարապետ:

1952 թուականին Լենինկրատի
մէջ՝ ԽՍՀՄ Գեղարուեստի
ակադեմիայի Ի. Ե. Ռեպինի
անուան գեղանկարչութեան,
քանդակագործութեան եւ
ճարտարապետութեան ինստի-
տուտին մէջ պաշտպանել է
«Իմ աշխատանքները ճարտա-
րապետութեան մէջ» թեմայով
ատենախօսութիւնը եւ ստացած
է ճարտարապետութեան թեկնա-
ծուի գիտական աստիճան:

1961 թուականին Հայկական ԽՍՀ
Գերագոյն խորհուրդի նախա-
գահութեան հրամանագիրով
արժանացած է Հայկական
ԽՍՀ արուեստի վաստակաւոր
գործիչի պատուաւոր կոչումը:
Պարգևատրուել է Հայկական ԽՍՀ
Գերագոյն խորհուրդի պատուոյ
գիրով:

1968 թուականին Հայկական
ԽՍՀ Գերագոյն խորհուրդի
նախագահութեան հրամա-
նագիրով արժանացած է
Հայկական ԽՍՀ վաստակաւոր
ճարտարապետի պատուաւոր
կոչումին:

1969 թուականին կայացած է
Իսրայէլեանի անհատական
ցուցահանդէսը Թիֆլիսի մէջ:
1970 թուականին ԽՍՀՄ Գերագոյն
խորհուրդի նախագահութեան
հրամանագիրով արժանացած է
ԽՍՀՄ ժողովրդական ճարտա-
րապետի պատուաւոր կոչումին:
1973 թուականի Սեպտեմբեր 8-ին
մահացած է Երեւան:

Աչքերնիս Լո՛յս ...

ԿԱՐՈ ՊՈՅՃԱԼԵԱՆ

Նաև ընկերության պաշտոնական, ճենովայի նաևահանգիստի շենքին մեջ անգամ մը եւս ծռեցաւ կշիռքի սլաքին վրայ, յետոյ մեզի նայեցաւ եւ

- Զսան տղար,- ըսաւ ու սպասեց: Անկէ ետք, ձեռքի տետրակին էջը դարձուց եւ բան մը գրելու պատրաստ վիճակի մէջ,

- Յաւելական ուղեբեռ,- բացատրեց
- Յաւելական բե՛ռ, բայց ինչպէ՛ս...

Զհաւատացինք մեր լսածին

Գահիրէի մէջ ճամբորդական գրասենեակի պատասխանատու պաշտոնական, մեզի այնպէս հաւաստիացուցած էր, թէ նաև ընկերութիւնները յաւելեալ ուղեբեռի մասին, ճամբորդներու հետ սովորաբար չափաւոր կը վերաբերուէին, ու շատ անգամներ ալ, գրեթէ ոչինչ, կամ չնչին գումար գանձելու չափ ալ լայնամիտ կը գտնուէին...

Մենք նաևուն վրայ պտոյտի համար գտնուող ճամբորդներէ չէինք,

- Զիմա այս ի՞նչ էր... յաւելական ուղեբեռ եւ դեռ ալ քսան տղա՛ր...

Վայրկեանին չգիտցանք ինչ ընելիս:

Թուականը 1962 Յունիս 8ն էր:

Դրամներու արժեքները եւ սակերը անշուշտ տարբեր էին այսօրուաններէն, եւ տղարն ալ շուկային վրայ ուրիշ արժեքով կը գնուէր ու կը ծախուէր, բայց ամէն ձեւով, ճենովայի նաևահանգիստին մէջ, քսան տղարը մեր ունեցածին հարիւրէն տասն էր, եւ այդ վայրկեանին մեզի համար մեծ գումար կը նշանակէր:

Մենք ընտանիքով երկու շաբաթ առաջ, Գահիրէէն միայն իւրաքանչիւրիս պաշտոնապէս արտօնուած յիսուն տղարով, ու մեր վիզէն ալ կախուած չորս ոսկի շղթաներով ճամբայ ելած էինք, եւ հիմա նաևահանգիստի շենքին մէջ բոլորիս ունեցածով, հազիւ երկու հարիւր տղարի չափ դրամ ունէինք մեր վրայ:

Զսան տղա՛ր...

Զայրս Գահիրէի մէջ աստեղին չէր ուզած, ու վտանգաւոր տեսած էր ունեցած դրամը գաղտնի ճամբաներով Եգիպտոսէն դուրս հանելը, եւ նոյնիսկ աշխատուցած բեռնակառքերն ալ, երթալնէս առաջ իր գործի ընկերոջ՝ դպտի Սորիսին անվճառ նուէր ձգած էր:

Իսկ եղբայրս ու ես՝ ժամագործութեան մեր խանութին դուռը վերջին անգամ վար քաշած, մէջը լեցուն ապրանքներով զոց ձգած էինք:

- Աւելի լաւ է միայն արտօնուած գումարով երկրէն դուրս ելլել եւ օրէնքին մէջ գտնուիլ, քան թէ անկէ դուրս,- մտածած էինք ընտանիքով այն օրերուն: Սակայն հիմա կշիռքի սլաքին առջեւ կացութիւնը տարբեր էր, եւ իտալացի պաշտօնէային պահանջած քսան տղարները մեր հաշիւին մէջ չկային...

Անոնք մեր ունեցած քիչ դրամագլուխին հարիւրին տասը կը հաշուէին եւ շատ կարելոր էին:

Մեր առջեւ լայն ծովերու ճամբորդութիւնը երկար էր:

Դեռ երկու շաբաթներ պիտի անցնէինք նաևուն վրայ, եւ այդ դրամագլուխը մինչեւ մեր տեղ հասնիլը, գործ փնտռելը, աշխատիլը ու ամիս մը վերջ ալ առաջին աշխատավարձին ստանալը, պէտք է խնայուէր եւ բաւէր: Սակայն Իթալմար նաւի ընկերութեան պաշտօնէային համար կարելոր չէին այս բոլորը: Ան իր կապոյտ համազգեստին մէջ հպարտ , գրիչին ետեւի ծայրով քիչ ետք սկսաւ ձեռքի տետրակը անհամբեր ու արագ հարուածել:

Դուրսէն նաւը անհոգ սուլոց մը արձակեց եւ մաքսատան մէջ եռուզեռը աւելցաւ: Յանկարծ տեղէ մը օգնական քննիչներ երեւցան եւ հոս-հոն վազելով անմիջապէս գործի անցան:

Անոնք սպասող բազմութեան մէջ, աճապարանքով պայուսակներ բանալ կու տային, կը կշռէին ու յաւելեալ քարշի համար ալ գումարներ կը գանձէին: Մեր քննիչն ալ կ'աճապարէր եւ արդէն նաևու երկրորդ սուլոցին բացէ ի բաց սպառնաց, որ եթէ քսան տղարի գումարը չվճարէինք, մեր գոյքերը չէին կրնար նաև բարձրանալ:

Զսան տղա՛ր...: Բայց մենք չէինք կրնար ճենովա մնալ:

Կապոյտ համազգեստով քննիչը ստացագիր մը գրեց, ստորագրեց , յետոյ կրունկներուն վրայ կէս շրջան դարձաւ ու աճապարանքով հեռացաւ:

Զայրս առաւ ստացագիրը եւ խնամքով պահեց:

Զիմա մեր քով եղած դրամէն միայն հարիւր ութսուն տղար մնացած էր, եւ

մեր ապագայի յոյսերն ալ, յանկարծ դուռի մը ետեւէն յուշիկ հեռացող լոյսի մը պէս տկարացան...

Մաքսատան մէջ եռուզեռը դեռ մեծ էր: Եկող-գացող բեռնակիրներ, սայլակներով մեր առջեւէն կ'անցնէին: Քիչ վերջ անոնցմէ մէկը մեր պայուսակները սայլակի մը վրայ շարեց ու տարաւ:

Երբ ճամբորդներուն քննութենէ անցուած բոլոր պայուսակները նաևէն ներս փոխադրուեցան, ճիւղի Չեզարէն հրաժեշտի երկար սուլոցներ նետեց արեւին ու դանդաղ հեռացաւ քարափէն:

Զեռուն նաևահանգիստի շենքին մօտ, երկու համազգեստաւոր «Քարապինիերի» ներ կառքի մը առջեւ կեցած հսկողութիւն կը կատարէին:

Մայրս կամիջակին վրայ քովս կեցած՝ երեսը խաչակնքեց, եւ հազիւ լսելի ձայնով

- Աչքերնիս լո՛յս,- փսփսաց:

Գահիրէէն մինչեւ Աղեքսանդրիա եւ ճենովա, դիւրին չէին եղած մեր օրերը, եւ հիմա ճիւղիոյին վրայ, դեռ նոր կը սկսէինք զգալ անոնցմէ հեռանալու վայելքը...

Խորունկ շունչ մը քաշեցինք:

Զսկայ նաւը ծովուն բացերը դարձուց ցռուկը, եւ ջուրին վրայ հետզհետէ արագացուց իր ընթացքը: Շատ չանցած ճենովայի նաևահանգիստը անհետացաւ, եւ մեր դիմաց տեսարանը համատարած ծով դարձաւ:

Պայծառ օդը ծովուն վրայ երազներ կը գրգռէր, իսկ նաւը անհոգ կը սահէր եւ գալիք օրերու մասին յոյսեր կը ցանէր ջուրերուն վրայ...

Մթնոլորտը ուրախ էր, եւ բարեկամական:

Տարբեր ազգերէ մարդիկ արեւին տակ հազիւ ծանօթացած, ուշ կամ կանուխ՝

- Ուրկէ՛ կու գաք...

- Ո՛ր կ'երթաք,- կը հարցնէին իրարու

Այս հարցումներուն առջեւ ազատ զգացողներ, երբեմն դիւրին կը բացուէին եւ իրենց ամբողջ կեանքը օտարներու կը պատմէին:

Սակայն կային ուրիշներ ալ, որոնք կեանքի եւ բախտի նոր խաղերու մտահոգութեամբ տարուած՝ չէին մասնակցեր շուրջի մթնոլորտին:

Օդը զով էր:

Կամիջակին վրայ հօրս եւ մօրս հետ Եգիպտոս մնացած մեր բարեկամներուն մասին կը խօսէինք, երբ քովս կեցած երկու Պոլիվիացի կիներ մեր կողմը դարձան եւ սպաներէնով՝

- Ի՞նչ լեզու կը խօսիք,- հարցուցին:

- Զայերէն,- պատասխանեցի

- Զայերէ՛ն,- կրկնեց առաջին կինը եւ յիշողութիւնը թարմացնելու ձեւով ձեռքով ճակատը քերեց :

Յայտնի էր թէ լուր չունէր մեր լեզուէն :

- Բայց դուք Զայաստանէ՛ն կու գաք, - հետաքրքրուեցաւ միւս կինը

- Ո՛չ , Եգիպտոսէն...

- Նասերի երկրէ՛ն...

- Եգիպտոսէն,- կրկնեցի

Կինը երբ Եգիպտոսի անունը երկրորդ անգամ լսեց, կարծես աւելի հետաքրքրուեցաւ եւ ժպտով

- Գո՛հ էիք, ինչպէ՛ս կ'ապրէիք հոն,- հարցուց...

Առիթը յարմար էր, ուզեցի տկար Փորթուկալերէնով շատ բաներ պատմել Եգիպտոսի մեր կեանքին, լեզուին, եւ ուրիշ բաներու ալ մասին, բայց գիտցած բառերս շատ սահմանափակ էին, իսկ կիներն ալ սպաներէնէ զատ ուրիշ լեզու չէին գիտեր:

Զեռուն խաղաղ հորիզոնը մանկութեան հեքիաթունակ օրերուս սահմանը ըլլալ կը թուէր: Եթէ միայն գիտնայի կիներուն խօսած լեզուն եւ պատմել իրենց բոլոր ուզածները...

Ճիւղի Չեզարէն շնորհալի կոտորտուքով ջուրերուն մէջ կը յառաջանար: Մեզմէ քիչ հեռու, ալիքներ իրարու զարնուելով կը փշրուէին, բայց յետոյ ջուրերուն մէջ վերամիանալով, եւ «ծնունդ»ի ու «վերածնունդ»ի օրէնքին հետեւելով, ծովուն մէջ նոր ալիքներ կը կազմէին...

Ես նաևու բազրիքին կռթնած, նոր «ծնող» ալիքները կը դիտէի:

Յանկարծ լայնարձակ ծովուն մէջ, ալիքներու վրայէն հով մը ոստոստելով նաևուն մօտեցաւ, եւ աղօտ ջուրի փոշի սրսկեց երեսիս:

Ջուրը գիտէի թէ Միջերկրականի ծովէն էր, որ այդ վայրկեանին Եգիպտոսը մեզմէ կը բաժնէր, բայց միեւնոյն ժամանակ ալ, միւս ափին գտնուող ծննդավայրս դեռ մեզի կը կապէր: Բայց հո՞վը, ուրկէ՛ կու գար այս հովը:

«Արդեօք նոյն հովը ծովէն անդին հիմա Եգիպտոսի վրա՞յ ալ կը փչէ... » անցաւ մտքէս:

Գիտէի թէ Գահիրէն իր հազար ու մէկ միւնարթներով, մզկիթներու առջեւ շարուած կօշիկներով, հին թաղերու ծուռ փողոցներով, Խան Էլ Խալիլի շուկայով, եւ Էզպէիայի խոշոր պարտեզով ուր պզտիկութեանս մայրս գիս պտոյտի կը տանէր, պիտի չտեսնէի այլեւս:

Առողջապահական

«Վիկլըն» եւ Բուսական Սննդականոնները Կ'Ազդեն Փոքրիկներու Առողջութեան Վրայ

Ինչպէ՞ս բուսական սնունդի գերակշռութեամբ սննդականոնները կ'ազդեն փոքրիկներու առողջութեան վրայ: Այս մասին Նոր տուեալները առնուած են American Journal of Clinical Nutrition ամսագրին մէջ հրապարակուած ուսումնասիրութենէն:

Բուսական սննդականոններու արդիւնքները լաւ ուսումնասիրուած են հիմնականին մէջ մեծերու համար: Յայտնի է, որ բուսակերութիւնը եւ «Վիկլըն»-ութիւնը կը նուազեցնեն սրտանոթային հիւանդութիւններու վտանգը, սակայն կը բարձրացնեն կոտորուածքներու հաւանականութիւնը, որովհետեւ բուսական ուտելիքները քիչ «քալսիում» կը պարունակեն: Սակայն քիչ բան յայտնի է այն մասին, թէ փոքրիկներու առողջութեան վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն կ'ունենայ սննդականոնէն՝ ուտելիքներու ամբողջ խումբի մը բացառումը:

Նոր հետազոտութեան մասնակցած

են 5-10 տարեկան 187 առողջ փոքրիկներ: Անոնցմէ 60-ը բուսակերներ եղած են, 50-ը՝ «Վիկլըն»-ներ, իսկ 70-ը՝ հսկողող խումբի անդամներ, եւ կերած են ամէն տեսակի ուտելիք: Բոլորը՝ նշեալ սննդականոններուն հետեւած են աւելի քան մէկ տարի:

Հետազոտութիւնը ցոյց տուած է, որ այն փոքրիկները, որոնք միայն բուսական սնունդ ստացած են, սրտանոթային առողջութեան զգալիորէն աւելի լաւ ցուցանիշներ ունեցած են (մարմնի զանգուած, արեան մէջ «լիպիտ»-ներու եւ «կիւլքոզ»-ի մակարդակ եւ այլն):

Յատկապէս, «Վիկլըն»-ներու համար սննդականոնը կապուած եղած է արեան մէջ «լալփոփրոթին»-ներու (վատ քլոլթերոլ) 25 առ հարիւրով ցած մակարդակի հետ, բաղդատելով «մսակերներու» ցուցանիշներու հետ: Միեւնոյն ժամանակ, գիտնականներու համար անսպասելիորէն բուսակերներու սննդականոնին հետեւող փոքրիկներու սրտանոթային առողջութեան բնութագիրը մօտիկ եղած է այն փոքրիկներու տուեալներուն հետ, որոնք ամէն տեսակի ուտելիք կերած են: «Վիկլըն»-ներու համեմատ, անոնց արեան մէջ անօթի ժամանակ «կիւլքոզ»-ի, ցած խտութեան «լալփոփրոթին»-ներու եւ «թրիկլիսերիտ»-ներու մակարդակը աւելի բարձր եղած է:

Հետազոտութիւնը նաեւ ցոյց տուած է, որ «Վիկլըն» փոքրիկները միջինը 3 սանթիմէթրով աւելի կարճ են, քան այլ տեսակի սնունդ ստացող փոքրիկները: Անոնց մօտ հաւանականութիւնը մեծ

է, որ պակսած է B12 վիթամինը, իսկ ոսկորներու հանքանիւթերու պարունակութիւնը 4-6 առ հարիւրով ցած եղած է:

Գիտնականներու խօսքով՝ բուսական սննդականոնին մէջ աւելի քիչ B12 եւ D վիթամիններ կան, ինչպէս նաեւ «քալսիում», եւ այդ կրնայ բացատրել փոքրիկներու զարգացման առանձնայատկութիւնները: Սակայն հետազոտութեան հեղինակները կը կարծեն, որ այդ թերութիւնները կրնան փոխհատուցուիլ սննդային յաւելումներու նպատակայարմար օգտագործման միջոցով:

Ըստ գիտնականներու՝ ներկայիս յայտնի չէ, թէ արդեօք նկարագրուած խնդիրները (վիթամիններու պակաս, ոսկորներու հանքանիւթի ցած խտութիւն եւ կարճ հասակ ունենալ) կը մնան հասուն տարիքին, եւ արդեօք ատոնք ազդեցութիւն կ'ունենան ապագային՝ առողջութեան վրայ: Ատոր համար անհրաժեշտ են յաւելեալ հետազոտութիւններ:

Ինչպէ՞ս Պաշտպանել Ոտքերը Հարթաթաթութենէ Եւ Այլ Խնդիրներէ

Կօշիկներու որոշ տեսակներ կրնան ծայրայեղ բացասական ազդեցութիւն ունենալ ոտքերու վիճակին վրայ: Ինչպէ՞ս կարելի է ոտքերը պաշտպանել կօշիկներէն յառաջացող խնդիրներէն:

Ընտրեցէ՛ք յարմարաւետ բարձրակրունկ կամ 2-3 սանթիմէթր բարձրութեամբ կօշիկներ Ամէն օր հագնելու համար փորձեցէ՛ք հրաժարիլ բարձր ու բարակ կրունկներէն, ինչպէս նաեւ ամբողջովին հարթ կօշիկներէն:

Տան մէջ բոլորի մի քալէք Բոլորի քալելը լաւ գաղափար չէ,

նոյնիսկ տան մէջ: Գետնի կոշտ մակերեսոյթին՝ ոտնաթաթին վրայ ծանրաբեռնուածութիւնը կրնայ յանգեցնել հարթաթաթութեան, յատկապէս փոքրիկներու եւ մեծերու պարագային, որոնք հակում ունին այդ բանին:

Բոլորի քալեցէ՛ք հողի, արածի կամ քարերու վրայ

Որովհետեւ ոչ հարթ մակերեսները կ'ամրացնեն ոտնաթաթի մկանները: **Ոտնաթաթերու ամրացման վարժութիւններ ըրէք**

Կան բազմաթիւ վարժութիւններ, որ կրնան օգնել ամրացնելու

ոտնաթաթի մկանները, օրինակ՝ լողաւազաններու մէջ կրնաք լողալ յատուկ կարճ լաստերով, որոնք կ'ապահովեն ոտնաթաթերու վրայ ծանրաբեռնուածութիւնը, կը մարզեն ոտնաթաթի մկանները եւ կը պահեն լաւ վիճակի մէջ: Կրնաք նաեւ ոտքի մատներով լուցկի հաւաքել գետնէն:

Վերահսկեցէ՛ք ձեր կշիռը

Աւելորդ կշիռը լրացուցիչ բեռ է ծունկներու յօդերուն վրայ, իսկ 5-7 քիլոկրամ կշիռը կորսնցնելէ ետք, այդ բեռը կը կրճատուի 10 անգամով: Եթէ ունիք մարմնի զանգուածի բարձր «խտեքս», աշխատեցէ՛ք առնուազն

չկրել բարձրակրունկ կօշիկներ կամ այլ անյարմար կօշիկներ, որովհետեւ նման պարագայի քանի մը անգամով կը բարձրանայ բազմաթիւ «փաթլոճի»-ներու զարգացման վտանգը:

Afnil.com

Մշակութային Արձագանգ

Արցախի Մէջ Կրթամշակութային Ձեռնարկներ Պիտի Կազմակերպուին

Սեպտեմբեր 16-18՝ կրթական, մշակութային փոխանակումներու ծրագիրով՝ «Արցախիկներ» խումբը՝ երաժիշտ, շէփորահար Տիգրան Սուլեյեանի ղեկավարութեամբ, ինչպէս նաեւ հայ երաժշտարուեստի յայտնի ներկայացուցիչներ, հանդէս պիտի գան Արցախի Մարտունի, Մարտակերտ ու Ստեփանակերտ քաղաքներուն մէջ: Այս մասին, ըստ Artsakhpress.am-ի, յայտնած է «Արցախիկներ» խումբի համերգներու կազմակերպիչ Զնարիկ Ներսիսեան:

Համերգը պիտի կրէ «Արի Արցախ» խորագիրը:

«Կայանալիք ձեռնարկներուն

նպատակն է ստեղծել յարաբերութիւններու Նոր հարթակ, աշխոյժ ու կենսունակ պահել Արցախի մէջ կրթամշակութային կեանքը: Սեպտեմբեր 16-ին՝ ժամը 16:00-ին, Մարտունիի Օփերայի տան մէջ եւ Սեպտեմբեր 17-ին՝ ժամը 16:00-ին, Մարտակերտի Մշակոյթի տան մէջ հանդէս պիտի գան «Արցախիկներ» խումբը, Տիգրան Սուլեյեանը, Նորայր Զարտաշեանը, Կարէն Մամիկոնեանը, Գրիգոր Դաւթեանը: Նոյն օրը՝ ժամը 17:00-ին, Մարտակերտի մէջ պիտի կայանայ

Շուշան Պետրոսեանի համերգը: «Սեպտեմբեր 18-ին՝ ժամը 12:00-ին, Ստեփանակերտի Սայաթ-Նովայի անուան երաժշտական քոլեճին մէջ, իսկ 15:00-ին՝ Կոմիտասի անուան երաժշտական դպրոցին մէջ պիտի կազմակերպուին վարպետաց դասեր: 17:00-ին պիտի կայանայ «Արցախիկներ» խումբի համերգը: Նոյն օրը՝ ժամը 19:00-ին, «Եւրոպա» հիւրանոցին մէջ «Արցախիկներ» խումբը հանդէս պիտի գայ եզրափակիչ համերգով», - նշած է Զ. Ներսիսեան:

Մշակութային Արձագանգ

«Երգող Արցախ». Շուշիի «Վարանդա»-ն Դարձեալ Բեմի Վրայ Է

Սեպտեմբեր 2-ին, Ստեփանակերտի Մշակույթի եւ Երիտասարդության պալատին մեջ տեղի ունեցած Է Շուշիի «Վարանդա» երգչախումբի՝ «Երգող Արցախ» խորագիրը կրող համերգը՝ նուիրուած Արցախի հանրապետության հռչակման 30-ամեակին: Այս մասին կը տեղեկանանք Artsakhpress.am-էն:

Ձեռնարկը սկսած է «Եկէ՛ք երգենք» ստեղծագործութեամբ: «Այսօր կոտորուած սրտով, սակայն

ձեր նման տոկուն կամքով ձեզի հետ եմ կրկին՝ ձեզի հետ ապրելու, արարելու, ոգեւորուելու, զօրանալու եւ մեր հաւաքական ու աւանդական լաւատեսութիւնը, պայծառամտութիւնը, յոյսն ու հաւատը, կորսնցուցած ետ բերելու կամքն ու կորովը վերագտնելու: Մենք պարտաւոր ենք դասեր քաղելու մեր հին ու նոր պատմութենէն, ու, հաւատալով արդարութեան յաղթանակին, եռամիասնաբար կերտելու մեր գալիք սերունդներուն վաղուան օրը: Մենք պէտք է ապրինք ու արարենք այնպէս, որ թշնամիի աչքին առջեւ վերակառուցենք հզօր ու բարգաւաճ երկիր, որպէսզի մեր բազում նահատակներուն թափած արիւնը անօգուտ վատնուած չըլլայ: Շնորհաւոր Արցախի հանրապետության հռչակման

30-ամեակը: Թող արցախցին ապրի խաղաղ ու երջանիկ հայրենիքի մէջ», - ըսած է «Վարանդա» երգչախումբի գեղարուեստական ղեկավար Չաքար Զեյիշեան՝ գրուցելով Artsakhpress.am-ի լրագրողին հետ:

Ձեռնարկին ընթացքին հնչած են «Բարի օր», «Տնձա՛, հայոց աշխարհ», «Ժառանգներն ենք Արցախի», «Տղերքը, որոնք չկան», «Բարձրիկ Շուշի», «Իմ ուսուցիչ»

երգերը, իսկ վերջին ակորդը տրուած է «Սարդարապատ» երգով: Ձեռնարկին ներկայ եղած են Արցախի Թեմի Առաջնորդ Վրթանես Եպիսկոպոս Աբրահամեանը, ԱԶ ԿԳՄՍ նախարար Լուսինէ Ղարախանեանը, ԱԶ Տարածքային կառավարման եւ ենթակառուցումների նախարար Հայկ Խանումեանը, պետական այլ այրեր, զինուորականներ:

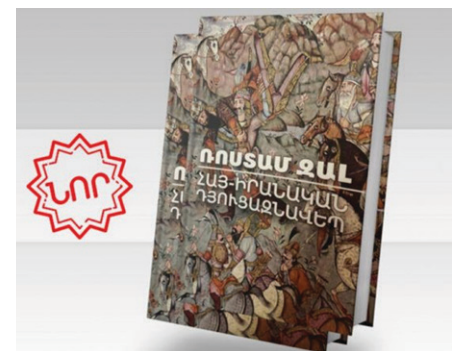

Լոյս Տեսած Է «Հայ-իրանական Դիւցազնավէպ»ը

Հայաստանի Հանրապետության Հնագիտության եւ ազգագրության ուսումնարանի հրատարակչութիւնը կը ներկայացնէ «Ռոստամ Զալ» Հայ-իրանական դիւցազնավէպը: Ըստ Panorama.am-ի՝ «Գրական իրարանցում» Facebook-ի էջը կը փոխանցէ, թէ գիրքը ընդգրկած է հայ-իրանական «Ռոստամ Զալ» դիւցազնավէպի՝ նախապէս մամուլի մէջ հրատարակուած եւ անտիպ

պատումներ: «Ռոստամ Զալ»-ի տարբերակները գրի առնուած են 1880-1974 թթ. պատմական Հայաստանի տարբեր վայրերու մէջ: Տարածման ու տեղայնացման առանձնայատկութիւնները, ընդհանուր մոտիւնէ-րը, գեղարուեստական արտայայտչամիջոցները կը մատնանշեն «Ռոստամ Զալ»-ի հարազատութիւնը մեր վիպական ասանդութեան,

յատկապէս «Սասնայ ծռեր» Էպոսին ու ժողովրդական հեքիաթներուն: Գիրքը հրատարակուած է ՀՀ ԳԱԱ Հնագիտության եւ ազգագրության ուսումնարանի գիտական խորհուրդին որոշումով: Կազմած են՝ Ս. Յարութիւնեանը, Հ. Համբարձումեանը, Տ. Դալալեանը, Ն. Վարդանեանը եւ Ա. Պողոսեանը, խմբագրած են՝ Հայկ Համբարձումեանն ու Հայկանուշ Մեսրոպեանը:

Աղթամարի Սուրբ Խաչ Եկեղեցւոյ Մէջ Պատարագ Մատուցուած Է

Վանի Աղթամար կղզիի Սուրբ Խաչ հայկական եկեղեցին, ուր Թուրքիոյ մշակույթի եւ զբօսաշրջութեան նախարարութեան յատուկ արտօնութեամբ տարուան մէջ միայն մէկ անգամ պատարագ կը մատուցուի, այս տարի եւս իր դռները բացած է հաւատացեալներուն առջեւ: Այս մասին կը տեղեկանանք Armeniabab.am-էն: Սեպտեմբեր 5-ի վաղ առաւօտէն կրկնաւորներն ու հիւրերը ուղեւորուած են Աղթամար կղզի: Պատարագի արարողութիւնը հանդիսապէս տած է Կ. Պոլսոյ Հայոց պատրիարքութեան գլխաւոր

քարտուղար եւ Կրօնական ժողովի ատենապետ, Ծայրագոյն Վարդապետ Թաթուլ Անուշեան: Նշենք, որ 95 տարուան դադարէ մը ետք, 2010-էն ի վեր ամէն տարի՝ Սեպտեմբերին՝ Խաչվերաց տաղաւար տօնին յաջորդող կամ նախորդող Կիրակի օրը, Վանի Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի: Թուրք-քրտական զինուած բախումներուն պատճառով՝ Թուրքիոյ իշխանութիւնները միայն 2015-2017թթ. չէին արտօնած պատարագներու իրականացումը:

Վերամուտեան Մտահոգութիւններէն՝ Մանկականը

ԳԷՈՐԳ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

«Պապիկ դուն բարեւ կ'ըսես, թէ ո՛չ պարեւ...»- ըսաւ հնգամեայ թոռնուհիս՝ Վանան, հայկական վարժարանի առաջին օրուան աւարտէն իր տուն վերադարձին, երբ տակաւին պաշկկներ եւ կարօտագին գրկնդխառնումներ չփոխանակած:

Իմ կարգիս, հակառակ անոր որ օրերս կապած էի առօրեայ մտահոգութիւններու, սակայն առաւօտէն սկսեալ, անհամբեր իր վերադարձին կը սպասէի այն նոր ու ինքնածին երեւոյթով մը, որ հին օրերու գեղեցիկ թարմացումը պիտի վերապրէի:

Անկեղծօրէն, կ'ուզէի տեսնել, թէ իր դպրոց յաճախելուն իբրեւ արդիւնք, արդե՞ծ իր «ակնաններն ալ ոսկի եղած էին» թէ ոչ:

Անոր համար էր, որ զինք կը սպասէի մեծ անձկութեամբ: Եւ ահա այս հարցումը, որ զիս մեծապէս զարմանքի կը մատներ: Ահա քեզի անակնկալ վերապրում:

Անմիջապէս նայեցայ դէմքին: Աչքերուն շարժումները քննեցի: Ժպիտը փորձեցի բացատրել: Գիտէի, որ երեւոյթը գեղեցիկ էր, որովհետեւ թոռնիկս հետոս հայերէն կը խօսէր, համարձակ նոյնքան ալ ազատ:

Սթափեցայ ու ըսի.- «Ես բարեւ կ'ըսեմ»:

-«Օքէ՛յ.- ըսաւ արագ մը, ուրեմն դուն իմ խումբէս ես»:

Սկիզբը բան չհասկացայ: Թէեւ տարօրինակ գտած էի այս պատասխանը, սակայն չփորձեցի զայն վերլուծել: Բայց երբ կրկին շեշտեց, թէ ես իր խումբէն էի, ահա այդ վայրկեանին զգաստացայ:

Ի՞նչ խումբի մասին էր խօսքը:

Յիշեցի, որ դպրոցէն ներս, ծնողներու նախընտրութեան համաձայն նոյն կարգի աշակերտները կը բաժնուէին երկու խումբերու՝ արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի:

Ահա՛, Վանային մատնանշած խումբը: Ինք արեւելահայ խումբին կը պատկանէր: Ու ի՞նչ ուրախութիւն,- ես ալ հիմա իր իսկ որոշումով իր խումբին կը պատկանէի:

Ի՞նչ ցնծութիւն, թէ իրեն եւ թէ ինծի համար:

Պապիկ եւ թոռնիկ նոյն խումբին մաս կը կազմէին: Օ-հ, ներողութիւն՝ Վանային համաձայն՝ պապիկն էր, որ մաս կը կազմէր իր թոռնիկին խումբին:

Հոգ չէ: Փորձեցի անմիջապէս համբուրել ճակատը, երբ քանի քայլ հեռու կենալով շատ համարձակ ըսաւ.-

-«Ինչո՞ւ պապիկ, ինչո՞ւ խումբ կայ»:

Իր մանուկ միտքը այսչափ կրցած էր արտայայտել:

Կասկածը տեղին ըլլալու էր, որովհետեւ ինք եւ իր նմաններն ու տարեկիցներ իրարու հետ անգլերէն լեզուով էր, որ հաղորդակցէին, կը խօսէին, կը խաղային:

Անգլերէնը, նոյնիսկ իրենց այս տարիքին, արդէն տիրապետած ու ընկալած էր իրենց մտապաշարն ու լեզուն, բառերն ու խօսակցական միջոցները: Հայերէնը պապիկին ու նանիին հետ խօսելու լեզուն էր: Ինք կ'ուզէր Եմիլային դասարանը նստիլ: Անոր քովը: Չէ որ միշտ միասին կը խաղային: Միասին «փարք» հանրային պարտեզ կ'երթային: Ծնողները միասին «փիքսիք» ալ կ'ընէին: Ոչ միայն իրեն, այլ նաեւ ինծի համար ալ հարցը բաւական լուրջ էր: Վայրկեանին կը կարծէի, որ հայոց պատմութեան ծայրն էր, որ կը լսէի:

Վանան հաւանաբար մինչեւ տուն վերադարձին, երկար մտածած ըլլալու էր այս մասին ու առանց նախաբան մը ընելու մտահոգութիւնը շարտած էր երեսիս:

Նայեցայ դէմքին: Տակաւին հարցումը անկէ կախուած կը մանր ու ինձմէ պատասխանի մը կը սպասէր: Պատասխան մը, որ գոհացում տար իր այս մեծ «մտմտութիւն»:

Կը զգայի, որ իր փոքրիկ ուղեղը հիմա անտէր հայելի մըն էր, անկէ անմեղ պատկերներ կ'անձրեւէին իր հոգիին մէջ:

Բաց թուղթի մը նման նաեւ կը տեսնէի անոր հոգին: Ի՞նչ պէտք էր, որ պատասխանէի:

Բայց ի՞նչ ձեւով բացատրէի: Ըսէի, որ մեր ժողովուրդի դարաւոր պատմութեան ընթացքին ճակատագիրը մեծ դեր ունեցած էր իր կեանքին մէջ:

Շար. էջ 07

Աչքերնիս Լո՛յս ...

Սկիզբը էջ 03

Գիտէի նաեւ թէ մեր Գալուստեան վարժարանը, Ս.Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, ու հայկական ակումբներով գաղութային ճոխ կեանքն ալ, կարելի պիտի չըլլար ուրիշ տեղեր գտնել:

Անոնք Գահիրէի բարձր արմաւենիներուն հետ դիմացի ափը մնացած էին եւ ամէն վայրկեան հետզհետէ կը հեռանային մեզմէ:

Դժուար էր այդ վայրկեանին չմտածել բոլոր այդ տեղերու մասին եւ միտքով ալ չվերապրիլ իոն անցուցած մեր կեանքը, որովհետեւ բոլորս ալ գիտէինք թէ մեր երթը անվերադարձ էր:

Գահիրէն հին քաղաք էր: Փռչիով եւ վազող կառքերու շփանքներու աղմուկով յագեցած՝ բայց համաշխարհային էր, բազմամարդ ալ էր եւ յատկապէս իոն ծնողներու համար, իր հրապուրիչ յատուկ կողմերը ունէր:

Կեանքը հին ատեններուն, մինչեւ 1952 թուականի երիտասարդ սպաներու ազգայնական յեղափոխութիւնը, հաճելի եղած էր Եգիպտոսի մէջ:

Այն օրերուն եւրոպական կարեւոր լեզուները գործածական էին երկրին մէջ, եւ արեւմտեան մշակոյթը տարածող դպրոցներու մեծ թիւին մէջ ալ, կային ֆրանսական լիսէներ, անգլիական դպրոցներ, ամերիկեան համալսարան, եւ արաբերէնէ զատ, ուրիշ լեզուներով հրատարակուած զանազան օրաթերթեր: Սակայն կարծես այս բոլորը դեռ բաւական չըլլային, պետական ծայնասփիւռի պաշտօնական կայանէն ալ, ամէն օր եւրոպական չորս լեզուներով հաղորդումներ կը կատարուէին:

Սակայն 1956 թուականի Նասերի գլխաւորութեամբ, երիտասարդ սպաներու Սուէզի ջրանցքի ազգայնացումին իբրեւ հետեւանք, Անկլոֆրանսական ու Իսրայէլական բանակներու Եգիպտոս ներխուժումէն յետոյ, փոխուեցաւ երկրին կացութիւնը եւ Եգիպտոսը բաւական տարիներ, վտանգաւոր պատերազմներու լարուած վիճակի մէջ ապրեցաւ:

Մենք չէինք ուզէր պատերազմի տեւական սպառնալիքի տակ ապրիլ: Հիմա 1962 թուականի կէսերու մէջ էինք արդէն, ու Միջերկրականէն անդին, նաւուն վրայ, հարաւի հեռու աստղերուն տակ նոր եւ խաղաղ կեանք փնտռելու կ'երթայինք:

Վերէն ջուրերու վրայ տարածուած արեւը, ալիքէ ալիք կը սահէր, եւ անոնց

երեսները կը շոյէր... Իսկ անդին կապոյտ ծովուն մէջ հովեր, կարծես ձեռք ձեռքի տուած՝ ջուրերու վրայ տեղ տեղ օրօրուելով կտր պար բռնած էին, ու նաւէն նայողին այնպէս կը թուէր թէ անոնք շարունակ, հեռու ծովերէ բերուած, երբեմն բաց, երբեմն ալ գոց կապոյտ գոյներ կը խառնէին անդադար շարժող ալիքներուն մէջ...

Նաւը արդէն ծովու բացերուն մէջ էր:

Մենք գաղութին մէջ առաջիններէն եղած էինք Եգիպտոսէն հեռանալու մասին մտածող: Ուրիշներու քով այն ատեն գաղթելու գաղափարը դեռ շատ չէր հասունցած:

Սակայն կարգ մը մօտիկ բարեկամներ, չէին հասկնար մեր երկրէն մեկնելուն պատճառը: Անոնք մեզմէ տարբեր կը մտածէին, եւ ընկերական շրջանակներու կամ խօսակցութիւններու մէջ, «Նեղոսի ջուրէն խմողը անպայման ետ կը դառնայ ...» կ'ըսէին:

Խորքին մէջ անոնք չէին ուզէր մեր հեռանալը տեսնել:

Բայց մենք հիմա ժամերով ծովուն վրայ էինք արդէն, եւ կարեւոր չէին այլեւս մեր բարեկամներուն ըսածները:

Օրը յոգնած, վերջնալու մօտ էր: Դիմացի ծովուն անհուն ջուրերուն վրայ հանդարտ խաղաղութիւն իջած էր:

Հեռուն ուրախ ալիքներ ուղղութիւնը Ատլանտեանի կողմը դարձուցած իրար հրելով կ'աճապարէին...:

Մենք գոհ էինք որ Եգիպտոսէն կը հեռանայինք:

Սակայն գոհողութիւնը եւ վնասները մեծ եղած էին մեզի համար:

Բայց ծննդավայրը ծննդավայր էր, դժուար էր անկէ հեռանալը:

Այն օրը արեւին հեռացող ճառագայթներուն տակ, կամրջակին բազրիքին վրայ ծածկ սրտէս թել մը փրթաւ, Միջերկրականի ջուրերուն մէջ ինկաւ ու իոն մնաց:

Ես վայրկեան մը դիտեցի ծովուն գիրկ գիրկի տուած անհոգ պարող ալիքները, եւ ատեն մը վերջ, անոնց վրայ թեւածող հովեր, յանկարծ մօտեցան եւ մանկութեան օրերէս հին երգեր բերին ականջիս:

Ես կը սիրէի հին օրերուս երգերը...

Բայց ճիւղի Չեզարէն անտարբեր զգացածէս, ցռուկով ծովուն ալիքները ճեղքեց, թափը արագցուց եւ Նիսի կողմը յառաջացաւ:

Մենք դեռ ճամբայ ունէինք կտրելիք...:

Քամիինաս, Պրագիլ

Իմաստալից Առակներ... “Առակափունջ”

ՌՈՒԲԻՆԱ ՕՅԱՆԵԱՆ

Միջնադարեան հայ «աշխարհիկ» արձակուրդի ուրոյն ու կարեւոր տեղն ունի առակագրութիւնը: 13-րդ դարի հայ քահանայ, առակագիր Վարդան Այգեկցին համարուում է առակախառն քարոզի նոր տեսակի ստեղծողը՝ հիմք դնելով առակների լայն օգտագործմանը՝ բարոյախօսական նպատակով: Վարդան Այգեկցին իր առակախառն քարոզները ժողովրդի լայն խաւերին մատչելի դարձնելու համար, օգտուել է ժամանակի ժողովրդական խօսքից ու բանահիւսութիւնից: Նրա լեզուն սահուն է ու պարզ հայերէն: Հայ դպրութեան մէջ հին է թէ՛ առակը, թէ՛ բարոյախօսութիւնը: Վկայութիւններ կան պատմիչներից, որ Վարդան Այգեկցուց դարեր առաջ, դպրոցներում դասաւանդում էին առասպելներ ու առակներ: Եղել են եկեղեցական քարոզիչներ, որոնք խօսելու գրել են «օրինակով»: Այս իմաստով, Վարդան Այգեկցուն չի կարելի համարել առաջին հայ առակագիրը: Դրանով հանդերձ, չի նսեմանում Այգեկցու նշանակութիւնը, ու նրա այլաբանութիւնները կարող ենք համարուել հայոց գրական այդ սեռի լաւագոյն օրինակները: Ուրիշ առիթով կը ներկայացնեմ Այգեկցու առակներից մի ծաղկափունջ՝ «առակափունջ»: Այսօր ներկայացնում եմ առաջինը՝ «Այծեր ու գայլեր» վերնագրով: Կը նկատեք, որ Այգեկցու խօսքը ինչքան այժմեական է՝ նրա ապրած դարից 8 դար յետոյ էլ: **Եւ գուցէ պատահական չէ, որ Հայաստանի “Նոր” իշխանութիւնները դպրոցական դասագրքերից հանել են Այգեկցու նման մեծերի ստեղծագործութիւնները: Կարդացէ՛ք հենց այս մէկը, ու... կը համոզուէք:** Վարդան Այգեկցու առակների հաւաքածոյի անունը «Աղուեսագիրք» է: Ձեռք բերեք դա: Ու կը նկատեք, որ հայ միտքը գաղափարական ինչ գազաթներ է նուաճել շատ դարեր առաջ, հազարամեակներ առաջ: Այգեկցու մասին բերուած այդ համառօտ տեղեկութիւնը գրի եմ առել՝ հիմք ընդունելով Ակսել Բակունցի մի վերլուծութիւնը Վարդան Այգեկցու մասին:

Ահա՛ առաջին առակը:
Վարդան Այգեկցի
(13-րդ դարի առակագիր, քահանայ)
Այծեր եւ Գայլեր

Հաւաքուեցին այծերը միասին եւ պատգամ ուղարկեցին գայլերի ազգին, թէ ինչու մեր մէջ լինի անհաշտ խռովութիւն, այլ ոչ թէ խաղաղութիւն: Եւ հաւաքուեցին գայլերը եւ ուրախացան մեծ ուրախութեամբ, եւ նամակով պատգամ ուղարկեցին այծերի ազգին, նաեւ անթիւ ընծաներ: Եւ գրեցին այծերին. «Լսեցինք ձեր բարի խորհուրդը եւ գոհանալով Աստուծոց, որովհետեւ մեզ համար մեծ խնդրութիւն է եւ խաղաղութիւն. նաեւ իմացնում ենք ձերդ իմաստութեան, որ հովին ու շներն են պատճառ եւ սկիզբ մեր խռովութեան եւ կռուի. եւ եթէ նրանց վերացնենք մէջտեղից, շուտով լինի խաղաղութիւն»: Եւ այս լսեցին այծերը, հաստատեցին եւ ասացին. «Իրաւացի են գայլերը, որ մեզ սպանում են, որովհետեւ շները եւ հովիւը նրանց հալածում են մեզնից»: Եւ այծերը վտարեցին շներին եւ հովիւին եւ երդուեցին, որ հարկւր տարի մասն անխախտելի սիրով: Եւ այծերը ցրուեցին լեռները եւ դաշտերը եւ սկսեցին ուրախ լինել եւ ցնծալ եւ խաղալ, որովհետեւ արածում էին լաւ արօտներում, ուտում էին համեղ խոտեր, խմում էին պաղ ջրեր, եւ խնդում էին եւ վազվզում էին, փառք տալով, որ հասան բարի ժամանակի: Եւ գայլերը համբերեցին հարկւր օր, ապա հաւաքուեցին դաս-դաս ընկան այծերի վրայ եւ կերան:

Վերամուտեան Մտահոգութիւններէն՝ Մանկականը

Սկիզբը Էջ 06

Ինչպէ՛ս եւ ի՞նչ բառերով ներկայացնէի մեր ժողովուրդին այս չնախատեսուած երեւոյթը: Մեր՝ պատմական անարդարութեան եւ քաղաքական ոճիրի արդիւնք կեանքը: Ինչպէ՛ս պարզէի հայ ըլլալու եւ մանաւանդ հայ մալու ողբերգութիւնը, այս անմեղ աղջկան: Ու հիմա. - «Պապիկ ինչո՞ւ երկու լեզու»: Կեանքի հեզնանքէն ծնած էր այս հարցումը: Ինչպէ՛ս բացատրէի: Իսկապէս, որ ինծի ալ անժամանակ մշուշ մը պատած էր գիտակցութիւնս, ու քրտինք բերած էր ճակտիս: Կրկին նայեցայ դէմքին: Մեր աչքերը այս անգամ տարբեր կերպով իրար հանդիպեցան: Իրը՝ անհամբերութեամբ լեցուն էր, իսկ իմս՝ մտահոգութեամբ: Ինք անհանդարտ էր. ես՝ մտահոգ եւ լուռ: Ինք նոր ժամանակներու նոր հայութիւնն էր ինծի

համար ու այսօր դպրոցի առաջին օրուան առաջին իսկ վայրկեանին իր խաղաղ ուղեղի լճակին մէջ այլք մը ծնած էր, որ կամաց կամաց մազցող հետաքրքրութեամբ ու նոյն աստիճանաչափով մազցող ակնկալութեամբ, վերածուած էր անհանդարտ հովի մը: Կը մտածէի ինչպէ՛ս կարելի պիտի ընէի իր մտքին անկիւնը նստած կասկածը փառատել: Ազգովին հմտութենէ կը տառապինք: Ահաւասիկ ուրիշ ողբերգութիւն մը, որովհետեւ այս օրերուն ըսուածը պայմանաւորուած է վկայականով: Վանան անգիտակցաբար իր իսկ այս հարցումով, մտածումներու առաջ փռած էր հայ լեզուի ու ինքնութեան հարցը: Աւելին՝ այս կարճ հարցումը իր հետ բերած էր հայ հողին անփոխարինելիութիւնը, մեր լեզուին տագնապը, մտածելու եւ գործելու մեր կարողութիւնն ու անկարողութիւնը եւ վերջապէս ազգային գիտակցութիւնը: Ազգը ճանչնալու միջոցը: Այլ խօսքով՝ խոր դժբախտութիւնը:

ԲԱՆ ՈՒ ԳԻՐ

Սա իմ երկիրն է- չափերով այնպիսին- որ կարող եմ վերցնել հետս, թէ մի հեռու տեղ գնամ: Փոքրիկ՝ ինչպէս նորածին գաւակ իսկ քարտեզի վրայ ընդամենը արցունքի մի կաթիլ... Սա իմ երկիրն է չափերով այնպիսին, որ ազատօրէն տեղաւորել եմ սրտիս մէջ, որ չկորցնեմ յանկարծ ....

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՕՐԱՅՈՅՑ

08 2021 ՄԵՊՏԵՄԲԵՐ

Կրկ Երկ Երք Չրք Հնգ Ուրք Շրք						
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

ՇԱՀՆՈՒՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ
(1949)
«Եղեռն»

Հովանավորությամբ՝ ԹՄՄ Հիմնադիրներու Մարմնին
Կազմակերպությամբ՝ ԹՄՄ Լիբանանի Տեղական Վարչության
Under the patronage of Tekayan Cultural Association's Board of Trustees
TCA District Committee of Lebanon
Կը ներկայացնէ՝ / Presents
The Youth Band
(Annual Concert)
Երաժշտական Ղեկավար՝ Վիկեն Չալեան / Music Director: Vicken Chalian
Տեղի կ'ունենայ, 25 Սեպտեմբեր 2021, Ժամ՝ 20:00
AL LIQAA Կեդրոն, Ռապուեի Յոյն Կաթողիկէ Պատրիարքարանին կից
September 25, 2021, at 8:00 p.m. at AL LIQAA Center, Raboue
N° 000

ԳՈՅԺ

Լիբանանահայ Բժշկական Միությանը կը գումբէ՝

Տոքթ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԱԼԱՃԱԼԵԱՆ-ի

մահը, որ պատահեցաւ Երկուշաբթի 6 Սեպտեմբեր 2021-ին:

**ԼԻԲԱՆԱՆԱՅԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ**

ՄԱՅԱԶԴ

Տեր Հրանդ Արսլանեան (ԱՄՆ)
Տոքթ. եւ Տիկ. Արմէն եւ Արագ Արսլանեան եւ
ղուստրերը Ռոզ եւ Լիլի (ԱՄՆ)
Տեր եւ Տիկ. Սարգիս եւ Մարալ Պալեօզեան եւ
զաւակները տոքթ. փաթիլ (ԱՄՆ)
եւ Դոկտոր Բիւզանդ (Գերմանիա)
Տեր եւ Տիկ. Արմէն եւ Սալի Լուսարարեան եւ
զաւակները Անի Արփի, Գեորգ Ժագ եւ Հրանդ Հայկ
Հանգուցեալ Յակոբ Արսլանեանի ընտանիք (ԱՄՆ)
Տեր եւ Տիկ. Յարութիւն եւ Մարի Արսլանեան եւ

ընտանիք

Տեր եւ Տիկ. Բիւզանդ եւ Շաքէ Արսլանեան եւ ընտանիք
Հանգուցեալ Էլիզ Տոնոյեանի ընտանիք (ԱՄՆ)
Հանգուցեալ Ուկաննա Տոնոյեանի ընտանիք (ԱՄՆ)
Տեր եւ Տիկ. Յարութիւն եւ Ազատ Թորոսեան եւ ընտանիք (ԱՄՆ)
Տեր եւ Տիկ. Մելիք եւ Ազիլ Թորոսեան եւ ընտանիք (Գանատա)
Տեր եւ Տիկ. Ներսէս եւ Սեդա Թորոսեան եւ ընտանիք
Տիկ. Մարալ Տարաքեան եւ ընտանիք (ԱՄՆ)
եւ համայն Թորոսեան, Արսլանեան, Լուսարարեան, Աբրահամեան,
Պալեօզեան, Տուրուսեան, Թորանեան, Կարապետեան, Գասպարեան,
Գրալի, Գրական, Թնճուկեան, Պալեան, Բեհլուլեան, Թանկուքեան,
Թերզիպաշեան, Պիպեճեան, Պապահէքեան, Վայեճեան, Հասրճեան,
Գարամանուկեան, Շահպազեան, Պալապանեան եւ Արապակեան
ընտանիքներ կը գումբեն իրենց տիկնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ,
հօրաքրոջ եւ հարազատին

ՌՈԶԻՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ-ին

(Ծնեալ 1937)

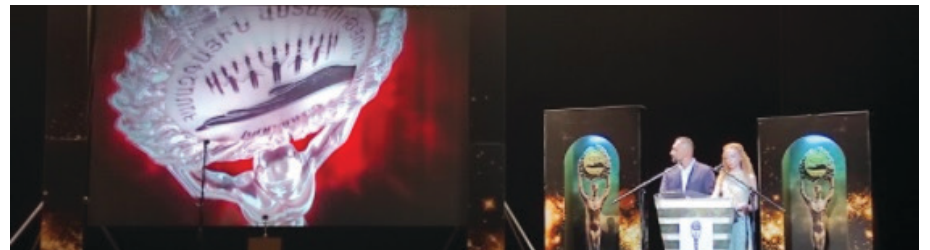
մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ 4 Սեպտեմբեր, 2021-ին, Պոստոնի մէջ, ԱՄՆ:
Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ:

***

Այս տխուր առիթով ԶԱՐԹՈՆԵ իր խորագգաց ցաւակցութիւնները
կը յայտնէ հանգուցեալին հարազատներուն եւ ընտանեկան
պարագաներուն եւ յատկապէս իր դստեր՝ Մարալ Արսլանեան
Պալեօզեանին եւ ընտանիքին:

Պատիւ Արժանատրին

“Տարուայ Լաւագոյն Բժիշկ” Մրցանակաբաշխութեան Դափնեկիրներէն Է ԸՆկ. Տոքթ. Ճորճ Բարսեղեանը

Ա. Սփենթարեանի անուան Երեւան-
նի Օփերայի եւ Բալետի ազգային
ակադեմական թատրոնի դահլիճին
մէջ, 5 Սեպտեմբեր 2021-ին գնա-
հատուցան կեանքեր պարգեւող
եւ կեանքեր փրկող բժիշկներն ու
բժշկական հաստատութիւնները:
Համազգային Վստահութեան Խորհրդի
կողմէն կազմակերպուած «Տարուայ
լաւագոյն բժիշկ եւ Տարուայ լաւագոյն
բժշկական հաստատութիւն» մրցա-
նակաբաշխութիւնը ներկայացուցին Սոնա Նաճարեանն ու Աստղիկ

բժշկական կեդրոնի վիրաբոյժ Հայկ Յարութիւնեանը:

Ուրախ ենք ծանուցելու, որ մրցա-
նակաբաշխութեան դատական կազմը,
հիմնուելով այս առիթով ի գործ դրուած
ընկերաբանական հետազօտութեանց
արդիւնքներու եւ փորձագիտական
գնահատումներու վրայ արժանաբար
«Տարուայ թերապեւտ» ընտրած էր
Հայաստանի «Նայիրի» բժշկական
կեդրոնի բժիշկ-թերապեւտ՝ ընկ. Տոքթ.
Ճորճ Բարսեղեանը:

Ջերմօրէն կը շնորհաւորենք ու իր
մարդասիրական ասպարեզին մէջ աւելի եւս վերելք եւ յաջողութիւններ կը
մաղթենք մեր սիրելի ընկերոջ:

«2»

Խմբագրական Ազդ

ԶԱՐԹՈՆԵ-ի Յատուկ Յաւելուած Նուիրուած Մեր Գասպար Տերտերեանին

ԶԱՐԹՈՆԵ կը նպատակադրէ
յատուկ յաւելուած մը նուիրել Հայ
Դատի անխոնջ մարտիկ՝ թերթիս
աշխատակից եւ բարեկամ, Մեր
Գասպար Տերտերեանին:

Հետեւաբար խմբագրութիւնս կոչ
կ'ուղղէ հանգուցեալին գրչի եւ
միտքի ընկերներուն, անմեռ յիշա-
տակը յարգողներուն, ինչպէս
նաեւ իր վաստակն ու պայքարը
գնահատողներուն ընդհանրապէս, այս երեւոյթ հանդիսացող Մեծ
Հայուն, մտաւորականին, գրողին, խմբագրին, հրապարակագրին,
գաղափարի գիտուորին եւ իրաւաբանին նուիրուած գրութիւններ,
յուշեր, վկայութիւններ, լուսանկարներ եւ այլ առնչուած նիւթեր դրկեն
խմբագրութեանս միւնչեւ 20 Սեպտեմբեր 2021-ը, օգտագործելով
էլ-նամակի հետեւեալ հասցէն. zartontkadl@gmail.com
Կանխայայտ շնորհակալութիւն տոյն կոչին ընդառաջողներուն, իրենց
ազնիւ գործակցութեան համար:

Խմբ.